

MAGYAR IZRAELITA

hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó és felelős szerkesztő: T e n c e r P á l.

<p>Előfizetési feltételek : P e s t e n házhozordással, vidékre postai szétküldéssel : egész évre 6 frt, fél évre 3 frt.</p>	<p>Szerkesztői iroda : Deák Ferencz-utca 5-ik szám, 2-ik emelet, hová a kéziratok és előfizetési pénzek intézendők.</p>	<p>Megjelenik minden pénteken egész iven. Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon fölü egy félhasábos petitsor után 8 kr. számíttatik.</p>
--	--	--

A bizalmi férfiak conferentiája.

Cultusminister ur ő Excellentiája által a conferentiára meghívott vidéki tagok már pénteken Pestre érkeztek. Szombat este dr. Popper József ur Miskolczi az „Izr. Magy. Egylet“ termében érdekes fölolvastást tartott „A szem megóvásáról,“ mely fölolvastásnál a bizalmi férfiak egy része is jelen volt. Este hét órakor a községi tanácsteremben gyűltek össze, a hol egymással megismerkedvén, a pesti hitközség elnöke kinyilatkoztatá, hogy Cultusminister ur ő Excellentiája holnap, azaz vasárnap d. e. 10 órakor a bizalmi férfiakat kész elfogadni.

A meghatározott időben tehát megjelenván a cultusministeriumban, Lányi a küldöttek nevében őszinte köszönetét fejezte ki, hogy a minister az egyenjogóság kimondása után rögtön sietett nekik alkalmat nyújtani, belügyeiket autonom úton elrendezhetni. A minister válaszában megköszönte a benne helyezett bizalmat s aztán egyéni elégteltségének kifejezést adott, hogy 400,000 honlakos végre az annyi ideig nélkülözött politikai jogokban részesített. Örvend ezen, mert majdnem egy emberéleten át harczolt e jogokért. Az egyenjogóság kimondásának napja azonban nemcsak az izraelitákra nagy nap, hanem fontos az a hon többi lakóira, mert csak az szeretheti hazáját valójában, ki jogait is élvezheti. Szabadságuk, jogaik most meg vannak, ezek megszilárdítása az ő dolguk és kötelemük. A magyar nemzet mindig az önkormányzat elvét pártolta s a szóló meggyőződése szerint csakis ez uton rendezhetők el a zsidók ügyei is Semmisem volna könnyebb, mint ha a k. az octroy útjára lépett volna, de hasznosabbnak vélte a mű kivitelét az érdekeltek kezébe tenni le. A mostani értekezlet feladata tehát világos: állapítsa meg azon módot, mely szerint a magyarországi izraeliták képviselői közös congressusra összehívandók volnának s e congressus feladata lesz aztán a zsidó vallástügyét törvényileg szabályozni. Hogy pedig a congressus e hivatását annál könnyebben teljesíthesse, a bizalmi férfiak feladata egyszersmind, előleg javaslatokat is készíteni, melyek a szabad választás által létesülendő gyűlés elé tanácskozási alapul terjesztethetnének.

A ministernek kivonatilag közölt beszédét többször zajos éljenzéssel szakíták félbe. Bevégzése után az egyes tagok bemutatása következett.

Este az értekezlet tagjai barátságos bankettet tartottak.

A nm. m. k. vallás- és közoktatási minister ur által febr. 17-én délelőtt 10 órakor tartandó bizalmi értekezletre meghívott tagok, már jóval elébb egyenként jelenvén meg a ministeri teremben, azon a maga nemében igazán ritka élvezetben részesültek, hogy ő nagyméltóságától, mintegy megelőző magánybeszédben, különböző oldalról tett kérdésekre, felvilágosító megjegyzéseket nyerhetni szerencsések voltak.

Pontban 10 órakor, a tagok összes száma együtt levén, ő excellentiája az értekezletet következő nyilatkozattal méltóztatott megnyitni.

Miután a magyar törvényhozás a haza izraelita lakosainak teljes polgári és politikai egyenjoguságát a haza minden egyéb polgárával, törvény által kimondotta, az alkotmányos kormánynak feladatul jutott, gondoskodni azon módzatokról, melyek szerint a haza izraelita lakosai a teljes egyenjoguságból folyó és őket törvényesen megillető autonomiát tetteleg gyakorolhassák, és annak értelmében saját ügyeiket önkormányzatilag maguk intézhessék.

De valamint a törvényhozás általa haza izraelita lakosai számára biztosított autonomiánál fogva az izraelita honpolgárok kétségtelen joga, hogy saját ügyeiket maguk rendezzék: ugy másrészt nem csak joga, de mindenkor egyik főkötelessége is lesz az államnak, hogy valamint a többi magyarországi, ugy az izraelita hitfelekezetnek is azon ügyeire nézve, melyek a vallási dogmához nem tartoznak, a főfelügyeleti jogot gyakorolja.

A kérdés természetéből önként következik, hogy a hazai izraelita közönség belügyeinek autonom alapon való rendezése a tisztán vallási kérdésekre ki nem terjedhet, miután dogmaticus kérdésekbe a kormánynak beavatkozási joga nincsen, és így világos az is, hogy az autonom jog-gyakorlat rendezésére az érdekeltek által kidolgozandó munkálat vázlata egyedül csak az administratív ügyekre, t. i. a hitközségeknek egymás közötti és az állam irányábani viszonyára, az egyházi és iskolai közalapoknak az érdekeltek által miként leendő kezelés módzataira és a hitfelekezeti közoktatás ügyrendezésére vonatkozhatnak.

De hogy a magyarországi izraelita közönség önkormányzati jogait gyakorolhassa, szükséges, hogy, a haza többi vallásfelekezetei módjára, alkosson magának szükségeihez képest, és a czélnek legjobban megfelelőleg, egy a tekintély minden kellékeivel el látott oly központi közeget, mely az izraelita hitközséget, fentebb említett közügyeiben, a kormány-

nyal szemben képviseli, és a melynek segítsége és közvetítése mellett a kormány azon intézkedéseket, melyeket a hitközönség ügyei érdekében megtenni köteles, életbe léptethesse.

Hogy az autonómiának teljes épségben tartása mellett az autonomia gyakorlati kivitelére a kellő és minden tekintetben megnyugtató megállapodásra juthassunk, szükségesnek tartottam, önöket tisztelt uraim, mint bizalmi férfiakat, e tanácskozmányra felkérni, melynek feladata csak odáig terjedhet, hogy egy izraelita congressusnak, javaslat-készítés által, munkáját elősegítse.

És miután e hazában eddigelé nem létezik semminemű törvényes statutum, mely az izraelita hitközönség törvényes képviselőinek megválasztását meghatározná: a kormányra nézve azon szükség áll be, hogy a törvényes képviselőnek ad hoc leendő összehívására egy választási szabályzatot dolgoztasson ki. De hogy ezen egészen provisorius természetű, a szükség és a fentebb említett hiány-parancsolta intézkedés se viselje magán a beavatkozó gyámkodásnak csak színezetét is, szükségesnek tartottam, önöknek, tisztelt uraim, mint oly férfiaknak tanácsával és támogatásával élni, kik hitsorsosaik bizalmát bírják, és saját ügyeiket ismerik.

Feladatuk volna tehát, tisztelt uraim, mindenekelőtt a majdan egybehivandó congressus választási módozatára nézve egy statutum kidolgozása. E célra mindazon statistikai adatokat, melyeknek a kormány birtokában van, a tisztelt gyülekezetnek rendelkezésére fogom bocsátani.

A mennyiben azonban feladata leszen az egybehivandó congressusnak, hogy a fentebb érintett közügyekre nézve véleményt adjon, czélszerűnek tartanám, ha a congressus eleibe javaslatok terjesztetnének, a melyek felett az érdemlegesen tanácskozhatnék, és a melyekre nézve határozatokat hozhatna.

Ilyenek volnának:

1. Egy javaslat az egyes hitközönségeknek szervezete, azok egymáshoz és az összes izraelita hitközönséghez, mint azon közönséghez való viszonyára nézve, melylyel az egyes községek egy szervezeti egészet képeznek.

2. Egy javaslat az izraelita hitfelekezeti közoktatás szervezetére nézve; és miután a közoktatási autonómiának is teljes épségben tartása mellett mégis szükséges, hogy az iskolatügyi rendezés a legközelebb az országgyűlés elé terjesztendő törvényjavaslattal öszhangzásban legyen, mindazon felvilágosításokkal fogok a tisztelt gyülekezetnek szolgálni, melyek e részben kívánatosak.

3. Egy javaslat az izraelita hitközönség tulajdonát képező közalapítványi vagyonnak — a kormány főfelügyeleti jogának épentartása mellett — autonóm kezelésére nézve, mely tekintetben, a munka könnyítésére a t. gyülekezet rendelkezésére fogom bocsátani mindazon adatokat, melyek az alapítványi közvagyon jelenlegi állapotát illetőleg a kormány kezei közt vannak.

Ezek volnának azon ügyek, a melyekre nézve javaslatok kidolgozására kérem fel a tisztelt gyülekezetet.

E javaslatok kidolgozásának könnyítésére és gyors menetére legczélszerűbbnek tartanám, ha a tisztelt gyülekezet három bizottmányra oszlanék, mely-

nek mindegyike egy-egy javaslat kidolgozását vállalná magára. Az ily p létrejött és a tisztelt gyülekezet által még egyszer teljes ülésben tárgyalandó javaslatok a majdan egybehivandó congressusnak becses anyagként fognak — nézetem szeriut — szolgálni.

Végül még csak egyet jegyzek meg A feladat, melylyel szemben állunk, kétszegtelenül nagy, és nehézségekkel van egybekötve; de azt hiszem, hogy az izraelita hitközönség teljes meglegedésére leszen az megoldható, ha a jelen tanácskozmány a bizottmányi működésnél is minden kérdést, mely a dogmákra és az azokkal kapcsolatos szertartási kérdésekre vonatkozik, és melyek e tanácskozmányok tárgyát nem is képezhetik, teljesen mellőzni fog.

Dr. Popper József (Miskolczi). Nagymélt. minster ur! Csekélységemnek, mint kegyelmesség által az izr. egyházi s iskolai ügyek rendezése tárgyában meghívott bizalmi férfiak egyikének, legelőször van szerencsém, hogy a magas kormány egyik dicső tagja előtt felszólalhassak; habár kicsinyiségem öntudata soha élénkebben nem volt bennem, mint e jelen perczen, mégis megvalom, miként soha elfogulatlanabban nem ösztönöztem arra, hogy érzeményeimet kegyelmesség előtt kinyilatkoztassam. Hiszen, excellentiában nem csupán a magasállású ministert van szerencsém tisztelhetni, hanem mióta eszméimet és érzéseimet drága hazánk édes nyelvén kifejezni tanultam, mint édes mindnyájunknak egy énnemem is excellentiád utmutatónk az élet borongós pályáján, vigasztalónk, szellemi barátunk volt,

Midőn ezéltt, majdnem ma lesz egy éve annak, a magyar nemzet legforróbb óhajta, ősi alkotmánya visszaállítása, beteljesedett; midőn a fejedelem bizalma s a nemzet szeretete által felavattatott jelen alkotmányos és felelős kormány hazafias működését megkezdette, határtalan örömjai futotta be az országot. Örültünk akkor mi izraeliták is legbensőbb szívünköl, habár könyek is vegyültek az örömárba. De feltekintve ős Buda várára, midőn a nemzeti kormány lelkes hazafiai között ama férfiut pillantottuk meg, ki már egy emberélet idősza óta irta s élő szóval a legfényesebb bizonyítékát adá annak, mennyire méltatja a mi külön fájdalomainkat, mi nem csupán legbensőbbben örültünk, hanem reméltünk is.

És reményünkben nem csalódtunk.

Midőn az ország izr.-hitü család első küldöttei, a pesti izr. hitközönségből, Excellentiád kegyes színe előtt megjelentek, kegyelmességem nem hideg szemrehányásokkal, nem vádakkal fogadta őket, hanem kimondhatlan gyöngédséggel, mint egy szerető atya, szegény szenvedő gyermekéhez fordulva, egy szinte nagy költő szavaira emlékeztetett bennünket, mintegy kérdezőn tőlük eképen.

„Was hat man dir, mein armes Kind, gethan?“ Hónapok folytak le azóta, a kicsinyhitűek már kételkedni kezdettek, a nemzet kaján ellenei már gúnyolódtak, reményeink ismét hiúsítására mutatván; ámde reményünk meg nem rendült.

És megvirradt **1867. nov. 25. napja**, a midőn Excellentiád, nagy multjához hű maradvá, egy lapidár betükbe vésett törvényjavaslatot tett a nemzet képviselő háza asztalára, mely méltó volt a dicső nagylelkű magyar nemzethez, méltó annak minsteréhez. Köszönet, forró köszönet ezért.

De Excellentiád nem elégedvén még ezzel, hanem az imént kifejezett nagy eszmőjéhez ragaszkodva, hogy nem egyedül a politikai szabadság teszi boldoggá az egyént, hanem sokkal fontosabb az egyéni boldogság megszi-

lárditása, hogy az élénkbe terjesztett ügyek minél idősebben rendeztessenek, — kezet nyújtott arra, hogy hitfelekezeti rendezetlenségünkől valahára kibontakozzunk, és ezt téve, Nagyméltóságod egy világtörténelmi cselekvényt tett.

Megelőztetett ugyan kegyelmességed ez előtt mintegy 60 évvel ebbeli magasztos törekvésében. Szabadunk legnagyobb hőse, I. Napoleon, szinte hozzá látott, hogy az akkor óriási terjedelmű birodalmában lakó izraeliták belső ügyei rendeztessenek, az újkorú állam gépezetébe czélszerűleg beillesztessenek. — Ámde mily óriási különbség van e két, látszólag hasonnemű elhatározás kivételében. Ott egy hatalmas kényur maga elibe parancsolja alattvalóit, és ha visszatekintek a tárgyalásokra, melyeken szegény francia hitrokonim keresztül kizoztattak, ha átgondolom, minő szegyenpir futotta át arcaikat, midőn előbb bebizonyítanunk kellett, hogy szent vallásunk napfénytiszta tanai ellenkezésben nincsenek az állam biztonságával, az állampolgárok jólétével; — mindezeket átérezvén e pillanatban és összehasonlítván Excellentiád eljárásával, melylyel az egész világnak megmutatta, miként kellessen a alkotmányos uton hitfelekezeti ügyek rendezését megkísérteni, lehetlen, hogy kegyelmességednek legforróbb, legbensőbb halánkat ki ne fejezzük, azt kívánván, hogy a nagy Isten a haza s az emberiség javára tartsa meg sokáig! (kitörő éljenzés.)

Attérve Nagyméltóságod által az imént élénkbe terjesztett értekezleti tárgy programjára, azt, mint a legbölcsebb tanácsot, a legnagyobb készséggel és megelégedéssel elfogadják. (Eljen!) Nagy a feladat, nehéz munka vár reánk, de éltet a remény, hogy a kívánt czélt elérjük. Nem hallgathatom el, hogy aggrályaim nagyok voltak, midőn Nagyméltós. igen nagyraecsült meghívására ide siettem, hanem őszintén megvallom, hogy kételyeim nagy részét kegyelmességed azon mai nyilatkozata eloszlatá, miszerint a hitfelekezeti ügyeinkben való autonomia, valamint az ország többi hitfelekezeteinek, ugy nekünk is biztosítottanak tekinthető. Aggrályaim másik része, mely annak tudatából eredett, hogy a meghívott bizalmi tagtársaim között a véleménykülönbség fogja képezni a nagy szírtet, melyen törekvésünk hajótörést szenvedhetne, szinte jelentékeny mérvben enyészett el, a mennyiben a két napi együttlét folytán alkalmam volt meggyőződhetni azon lelkesültségről s buzgalomról, melytől mindnyájan át vagyunk hatva, hogy kegyelmességed nagylelkű intentióit saját magunk boldogítására, és a haza javára teljesítsük. Hitfelekezeti belügyeink rendezése szükségéről annyira lévén meggyőződve, hogy azt a politikai egyenjogositásnál is kívánatosabbnak tartottam, engedje kegyelmességed hinnem és reménylenem, hogy ha, mitől Isten óvjon, a jelenleg választott bölcs uton hitfelekezeti ügyeink rendezése nem sikerülne, hogy a magas kormány e en az állam jólétével is szoros összefüggésben lévő ügy rendezését más módon foganatosítani méltóztatik, meg lévén győződve, hogy a jelen kormány soha más elveket nem fog követhetni, mint olyanokat, melyek édes hazának törvényeivel nem ellenkezővén, szent vallásunk tanait, hitágazatait épségben fenntartják. — (Általános éljenzés)

Febr. 18-án ülés 11 órákor Lányi Jakab elnök által nyitattott meg.

Napirenden volt azon általános elvek megállapítása, melyek a congressus választási szabályzat elkészítése végett kiküldött bizottságnak munkálata a névvel az inormértékül szolgáljanak.

Az értekezet mindenekelőtt vége a választási szabályzat elkészítéséről, mely az általános elvekre fektetve és ebből kifolyólag mind a zsidó, és a nem zsidó tagok részéről

lasztási joggal birjon, a ki nagykoru — továbbá a többség nézete oda irányult, hogy a választás közvetlen történjék.

Az ülés 2 órákor volt befejezve.

Február 19-én az ülés d. u. 1/4 órákor elnök Lányi Jakab által nyitattott meg.

A jegyzőkönyv, felolvasás után hitelesítettet. — A beadványok között elnök, a miniszter által Barnaihoz intézett meghívó-levelet mutatván be, ez „éljen“-nel fogadtatott, s meghívott a jegyzőkönyv vitelére kéréselt fel.

Napirenden lévén a község- és az oktatásügyre vonatkozó tervezet elkészítése végett kiküldendő bizottságok megválasztása, az előbbi bizottságba Kohen I. Friedlicher Alhert, dr. Popper József és dr. Kain Dávid, az utóbbi jegyzői minőségben — a másik bizottságba pedig Holtscher Fülöp, Fischer Leo és dr. Fischer Lajos, az utóbbi jegyzői minőségben választottak meg.

A napirend második tárgya volt a congressus megválasztására szolgáló szabályzat elkészítése végett kiküldött bizottság jelentésének beadása.

Ez az értekezetnek a bizottság jegyzője által bemutatattván, felől olvasva, minek folytán a gyűlés elhatározta, hogy az általános vitát azonnal megkezdje, a mi megtörténvén, hosszabb eszmecsere után a gyűlés a bemutatott és fölolvastott tervezetet egyhangulag alkalmas alapnak nyilvánította a részletes vitára, melynek eszközlése végett a tervezet holnap kinyomatva a tagok között ki fog osztatni, s délután 3 órákor tanácskozás alá jövend. Megemlítendő, hogy a választási szabályzat a suffrage universelle alapjára van fektetve, hogy a követeket a zsidó lakosság népeisége aránya szerint választja, és hogy bizonyos városok is hivatva vannak követeket küldeni. A tervezet szerint továbbá a választások kerületenként fognak történni, melyekben központi bizottmányok lennének hivatva a választást előkészíteni és vezetni. Egy szóval, a mennyiben a specialis körülmények és viszonyok között alkalmazható volt, az 1848. választási törvény vétetett a tervezet alapjául

Az ülés 7 órákor oszlott el.

II.

Pest, febr. 17. 1868.

Első cikkünkben a legnagyobb elismeréssel regisztráltuk, hogy a nm. cultusminister ur ingyen küldet egy kitünően szerkesztett lapot a magyarhoni tanítóknak. Mondottuk, hogy e lap csakis tanítóink miveltségének gyarapítására szolgálhat, de nem helyeselhetük a cultusminister ur azon óhaját, hogy a tanítók lelkesüljenek hivatásukért, még mielőtt a közönség részéről elismerésre számolhatnának.

Azt mondja a cultusminister ur: „ha néptanítóink mindegyike annyit tenne, a mennyit tehet, népoktatásunk rögtön a legnagyobb átalakuláson menne keresztül.“ Egész tisztelettel kell kijelentnünk, hogy mi ebben kételkedni bátorokodunk. Mi azon meggyőződésben élünk, hogy a legtöbb iskolában nem a tanító akarata, hanem a község egykedvűsége, az előljáróság érthetlensége, és a tanítók képtelensége gátolja a haladást.

Es ez igen természetes. Értelmes község nélkül nem képzelhetünk értelmes előljáróságot, e nélkül pedig nem képes tanítókat.

Nem tudjuk elég biztosan kimutatni, hogy miképen van más hitfelekezeteknél, de nálunk zsidóknál, igen könnyen bizonyíthatnók be, hogy a jelen működő tanítók huszad része sem lett azzá saját akaratából.

De miért is adta volna magát szivesen erre a pályára, ha előre volt meggyőződve, hogy a legkedvezőbb körülmények között a pesti községek iskoláinak lehet tanítója, mely állás azután annyit jövedelmez neki, hogy belőle családostul aligha megélhet.

A mi községeink nagyobb részben még mindig kántorokra szeretik pénzüket fordítani: a tanító kérvéssel is lelkesülhet hivatásáért. És volt-e eddig csak kilátása is, lett legyen az illető a legtehetségesebb tanító, hogy magasabb tanodában is fog alkalmaztathatni? Még mondanunk sem kell, hogy hasonlóan a szegény magyarhoni tanító még álmodni sem mert. Az egyetlen magasabb intézet, tanítói képezdénk, csak importált cseheknek és morváknak nyitotta kapuit.

Ily szomorú viszonyok között képes ember csak szükség esetében adta magát a tanítói pályára, csak ritkán kapott község alkalmas tanítót. Ez, mi legalább úgy vagyunk meggyőződve, legközelebb kedvezően fog változni. Községeink rendezve lesznek, a jobb képezde alkalmasabb tanítókat fog művelni, pöfeszkedéssel és önkénnyel elbánni szokott előjárók eljárásának gátat fognak vetni, a község ismét képeesebb tanítókra fog számolhatni.

Azon ismételéssel végezzük cikkünket: nem a tanítók jóakarata, hanem a község egykedvősége, az előjáróság önkénye és a tanítók képtelensége gátolta eddig is a legtöbb iskolában a haladást.

Egy vidéki hang.

A m. k. vallás és közoktatási miniszter ur ő excellentiája által, az értekezlet elébe terjesztendő második kérdésre nézve, t. i. miféle eljárási mód o z a t volna követendő, hogy hitfelekezeti ügyeink rendezése törvényesíttessék, arra nézve szerintem csak két mód létezik, mely szerint a kitűzött cél megközelíthető.

Az egyik: hogy egy szabad választások útján összehívandó országos izr. congressus határozná meg mindazon rendszabályokat, melyeknek összelete a magyar zsidó hitfelekezeti alkotmányt képezné; a másik mód pedig az, hogy a magas kormány, az értekezlet által kidolgozandó munkálatok alapján készített törvényjavaslatot az országgyűlés elébe elfogadás végett terjesztene.

Az első módozat, a congressus, a szabadelvűség, az alkotmányosság eszméjének tagadhatlanul inkább felel meg, mint a második, mely az octroy gyűlöletes színét viseli.

Ha azonban az igazat bevallani nem átaljuk, ha eléggé őszinték vagyunk elismerni azt, hogy e hazában lakó hitsorsosaink közművelődési foka még átaljában sokkal alacsonyabb, mint hogy ily nagy horderejű kérdések korzerű megoldását, az ezer meg ezer befolyásoknak engedő, különösen előítéletektől valamint vak szenvedélyektől könnyen a jó s ügyös ellen is felizgatható többség bizonytalan hullámzásaira lehetne bízni, — akkor kétségtelenül a Congressus eszméjét egész hévvel kellene felkarolnunk s mint az alkotmányosság híu tisztelői az értekezlet tagjai teendője csupán arra szoritkoznék, hogy a congressusra való választási rendet meghatározná illetőleg javaslatba hozná.

Amde mi, kik a magyar izraelita hitközségek zilált állapotait ismerjük, kik tudjuk tapasztalásból, minő fondorkodásokat sző, minő gyanúsításokkal él egy bizonyos párt, mely az óhitűség hamis leple alatt a tudatlan és oktatás nélkül felnőtt néposztályt folytonosan izgatja arra, hogy minden rendalkotásnak ellene szegüljön, azt hitetvén el vele,

hogy az ősi vallás felforgatása, megmásítása czéloztatik, — mi, ismételjük, egy összehívandó congressustól, bármily szabadelvű választási rendszabályok folytán jöjjön is az létre, nem nagy eredményt remélünk. *)

Tehát Octroy? halom megbotránkozva felkeltani tisztelt elvbarátaimat? Hogyan, ma napság, midőn oly féltékenyen öröködünk mindenütt és mindenre, csak hogy az abszolút hatalom csinjait lehetlenné tegyük, hogyan lehetne ma octroyra szavaznunk?

Ugy van tisztelt olvasó, az octroy a leggyanúsabb alap, melyre jogi intézvények fektethetnek. Azonban van különbség octroy s octroy között. Hogy minden elméleti deductiók helyett élő példával illusztráljam ebbeli véleményemet, a következő tényre bátorkodom utalni. Midőn az austriai abszolút kormány 1859-ben a solferinói catastropha után, a birodalom protestáns népeit vallási igényeikre nézve kielégíteni akarván, az ismeretes sept. 2-iki patenst bocsátotta ki, Magyarország protestáns hitfelekezeti hívei indignatióval utasították vissza a különben igazán szabadelvű rendeletet, és méltán, mert az új protestáns valláscharta a magyar protestáns egyház régiebb jogalapját ignorálta s megsértette. A lajtántúli protestáns hitűek azonban, kik semmiféle államilag elismert jogokban o láig nem részesültek, ugyanazon octroyált vallástörvényta legnagyobb hálával fogadták és még maiglan, ha nem csalódom, ezen a jogalapon rendezték hitközségi s iskolai ügyeiket a hitfelekezet legbensőbb megelégedésével.

Innen pedig azt következtethetjük bátran, ha octroyálás ottan történik, hol régiebb jogok gyakorlata fennáll, ez valódi sérelemnek tekinthető; ha ellenben az octroy jogokba vagy világos törvényekbe nem ütközik, ha az octroyálás által egy bizonyos néposztály — mi esetünkben a mi hitfelekezetünk — csupán csak jogokat nyer de semmiféle valaha birtólonytól meg nem fosztatik, akkor az octroy gyanús és gyűlöletes színétét elveszti, és oly eljárássá válik, mely megérdemli, hogy az állami hatalom, kivált alkotmányos országban, felhasználja, bizonyos üdvös czélok biztosabb elérhetése okáért.

Egy összehívandó congressustól, jelenleg, midőn még a községek rendezetlenek és pártoskodásoktól feldűlvák, czélszerű eredményt nem remélhetvén, igénytelen nézetem az: hogy az értekezlet dolgozzék ki egy törvényjavaslatot, melynek czélja a magyarországi izr. hitfelekezet autonomiáját biztosítani s összes hitfelekezeti ügyeink rendezését megállapítani. Ezen törvényjavaslat a magas kormány helybenhagyását megnyervén, az országgyűlés által elfogadtatván s a Felségtől szentesítettvén, egy csapással rendet és szabadságot fog teremteni egyházunk kebelében, hol jelenleg, kevés kivétellel, a legnagyobb zavar, a legbotránkosabb önkény uralodik; mintegy varázsütésre el tűnnek majd mindazon mesterségesen szított pártusák, melyeket egy párttöredék, az orthodox czimet bitorolva, igyekszik előidézni. Hazánkban nem létezik sem orthodox sem neolog párt, mindnyájan egyaránt ragaszkodunk hiven ősi vallásunk alapigéihez, senkinek közlünk legtávolabbról sem jut eszébe, hogy hitágazatainkon bármily változtatást kívánnánk kierősokolni, csak hogy hitfelekezeti, főleg „köznevelési“

*) Nem oszthatjuk eddigelő t. munkatársunk itt kifejtett nézeteit. Szerk.

ügyeinket az újabb alkotmányos társadalmi s közgazgatási viszonyokkal összhangzásba hozni óhajtjuk, míg ellenfeleink hierarchikus vagy ki tudja minő magány érdekeket féltvén, a tudatlan néprétegeket minden üdvös átalakítástól visszartentik, azzal ijesztvén őket, hogy a vallás parancsai, szertartásai megmásítására törekszünk, mire valóban senki széles e hazában legtávolabbról sem gondolkozik.

Egyenlő jog, rend, és szabadság rendithetlen megállapítása hitfelekezetünk legbensőbb életében, ez legyen az értekezlet jelszava; és ha egy szívvel és lélekkel azon leszünk, lehetlen, hogy magasztos célunkat el ne érjük. Adja Isten, hogy úgy legyen!

„A magyar zsidók egyenjogosítása 1867. évben.“

Emlékirat; írta Frieder Mór.

A tiszta jövedelem a szathmármegyei honvéd-segélyző egyesület javára fordították. Ajánlva özv. Kende Lajosné ő nagyságának.

Előttünk fekszik a munka, melyben szerző az előszóban kijelenti, hogy ezt nem írói viszketegből, hanem azon erkölcsi kötelességből írta, hogy a faluhelyeken lakó mivolt-ségnélküli, szegény sorsban levő izraelitákat polgári állásukról felvilágosítsa. Törpének vallja magát, de érzi, hogy hazaszeretetének tiszta lángja feljogosítja arra, miszerint magyarnak nevezhesse magát.

Őszintén és minden utógondolat nélkül kinyilatkoztatjuk, hogy mi is osztjuk t. barátunk Frieder M. urnak azon óhaját, miszerint annyira egyesülhessünk, hogy a valláskülönbség színezete se legyen meg ott, hol közös törekvés: a haza boldogítása, képezi az egyesülésre vezető erős lánczot.

Nem állítjuk, hogy ez nem volna pusztán kísérletnél egyéb, mely a hiu ábrándok sorából való, mert épen szorosabb szövetkezésben, együttes működésben élni mindnyájunknak hivatása, hanem ezt az időre kell bizni, a társadalmi egyenjogosítást nem lehet törvény által kieroszakolni, és tétovázás nélkül mondom ki, hogy a haza javát szíven hordó minden honfinak kötelessége a társadalmi egyenjogosítás előmozdítására törekednie. Azért üdvözljük az emlékiratot mint kedvező jelenséget, és nem lehet tagadni, hogy itt-ott mutatkozó hiányai mellett mégis némi jó előjel gyanánt tűnhetnek fel az emlékirat olvasója előtt azon körülmény, hogy szerző eszméinek tartózkodás nélkül ad kifejezést, és ha sejtelmünk nem csal, azon gondolatra jogosít fel bennünket az emlékirat, hogy nagyobb horderejűvé válhatik, mint az kezdetben lenni látszik.

S most fogjunk néhány tételnek ismertetéséhez.

„A zsidók történetének rövid vázlata“ fejezetében kimutatni iparkodik Frieder M. a zsidó és magyar közti rokonságot, felhozván mint történelmi tényeket, hogy mindkettő keleti népfaj, és hogy vallásuk a magyarok bejövetelekor sokban hasonló volt. „Hihetőleg sz. István korában is laktak zsidók az országban“ — mondja — (nem hihetőleg, hanem bizonynyal, sőt némelyek szerint a magyarokkal egyidejűleg is jöttek be zsidók). Szól továbbá Nagy Lajos térítési szándékáról, kiűzetésökről, Zsigmond alatt történt behívásokról, a Habsburgház királyainak megszorító rendeleteiről, az 1836-iki és végre az 1848-iki országgyűlésről. Az ezen évi eseményeket meleg honfiai kebellet írja le. Végre az 1867-iki országgyűlés, a két meteor, a bölcs Deák és a honért lángoló Tisza közreműködésével kimondotta a zsidók egyenjogosítását, törvénybe iktatta és 500 ezer szabad polgárral gazdagabb lett kedves hazánk.

A tulajdonképeni emlékirat kezdetén, megérkezettnek mondja Frieder a messiast, miért is öröme, vigasgra serkent bennünket, „tartsunk örömnépet, mert Jeruzsalem falai lőnek ismét fölépitve.“

Miután elmondja az öröm méltó okát, meg akarja magyarázni, hogy mit értünk ezen szó alatt: ha z a, és hogy mit vár a haza tőlünk, miként lehetünk a honnak hű polgárai, anélkül, hogy vallásunkon csak legkevésbé is csorbát ejtsünk.

Nem követjük Frieder urat a haza szó tulhosszas fejtegetésében, a jó szándék volt ellentállhatatlan biztatója — saját szavai — csupán a kötelességekből, melyeket ráuk háromlandóknak vél, akarunk egy-kettőt kiemelni, hogy az emlékirat szelleme iránt tájékozhasssa magát az olvasó.

„Ha büszkék vagyunk magunkat magyar izraelitáknak nevezhetni, akkor büszkélkedjünk szép magyar nyelvünkkel is, imádkozzunk régi hagyományos vallásunk iránti kegyeletből héberül, de beszéljünk magyarul.“ Buzdit oly iskolák alakítására, hol a vallás mellett azt is megtanulják a tanoncok, hogy Magyarországnak: „ismertessük meg velők hazánk történetét.“

Az egyenjogosítás egyik legtermékenyebb gyümölcsének látja a vegyes házassági engedélyt, és nem lát ebben vallásunk lényegét illetőleg semmi veszélyt, semmi hátrányt, ezen állításának bebizonyítására statisztikai adatokra hivatkozik és imígyen végzi:

„Csak a vegyes házasság által biztosíthatnánk magunk és utódaink számára állandó jogegyenlőséget, ez lenne örök időre szóló záloga a nemzeti beforradásnak és valódi boldogságunknak.“

Fontos még, mit az elkülönöztségi rendszerről mond, de ezek valamint egyéb általa felhozottak részben más helyütt már elmondattak, részben nem akarom untatni az olvasót az anélkül is hosszúra nyult ismertetéssel.

Neumann József.

L e v e l e k.

Pápa, 1868. évi február hó 16.

Már én ugyan régen szerettem volna a „Magyar Izraelita“-nál tisztelkedni. Nem is azért, mintha azóta, hogy legutolszor befordultam hozzá, semmi sem történt volna közénk s társadalmi életünkben, mi az olvasó közönségre nézve némi érdekelni bírna, hallgattam eddig. Sőt! sok ilyenféle adta magát elő, mit ujságilag kikürtölni nem igen tanácsos volna; azért nem mertem a „M. I.“-nál tisztelkedésemet megújítani, attól tartván, nehogy társalgás közben valami ajkamon vagy — a mi egyre kimegy — tollamon ki ne csuszszék, a miért — magyar közmondás szerint — fejem betörnék. Tehát ne szólj szám, nem fáj fejem! — De, igazat vallva, részint kénytelen is voltam hallgatni; mert daczára annak, hogy a M. I. legelszántabb hívei közé számítom magam, mindazonáltal ő számomra eddig csak ritkán honn volt; azaz, a kiszolgáltatás és szétküldésbeni rendetlenség miatt sokszor 3—4 hét is elmúlt, míg csak egyszer színet láthattam. Miután azonban újév óta tett tapasztalásom szerint ezen utóbbi bajon tökéletesen segítve va, én sem mulaszthatom el, az azóta honpolgárrá vált Izraelita kapuin egy kicsit zörgetni s ez érdembeni jobbulásához legőszintébb szerencsekívánatomat bemutatni.

Tanító létemre azonban legelőbb is tanítóügyekről szólók, az országos magy. izr. tanító-egyletet illetőleg egy-néhány észrevételt megengedvén magamnak. Az Aradok — sit venia verbo — stbef. hozzá hasonló községek még mindig oly csekélyszámuak lévén édes hazánkban, hogy, a proféta szavaival élvén, a legkisebb gyermek is könnyen összeolvashatja; természetes, hogy nem minden tanítónak lehetséges, bármennyire is óhajtja, szónoki tehetségét fitogtatni, a közgyűlést látogatásával szerencsétlenni. Próbáltunk ugyan mi is szerencsét, megkeresvén egy-néhány előjárósági tagot az utiköltségek végett; de célt nem értünk. Mert jóllehet

biztattak is bennünket egyenként, miszerint majd mind-egyik fölhasználja befolyását azok kieszközlésére; mind-azonáltal végre abban állapodtak meg, hogy mindaz, mi a tanító javára történik, a község kárára van kiszámítva, minek következtében természetesen semmit sem adhatnak, ne-hogy saját kárukra magok legyenek okozói. Ezek után senki sem fog csudálkozni, hogy a pápai tanoda tantestülete már a másik közgyűlésen csupán csak jelenléte által tündökölhett. Pedig már azzal is vigasztalódnék, ha legalább tudná, hogy csakugyan tündökölt; de hát ha elmaradását észre sem vették?

Hallottam és olvastam is ugyan nagyon sokat a mi egyeletünknek lefolyt évben kifejlesztett tevékenységéről; de én legalább eddig semmi más életjelét nem tapasztaltam, mint azt, hogy kétszer felszólított a félévi járulék beküldésére, anélkül hogy csak annyira is méltatott volna az illető választmány, miszerint tudassa velünk, vajlon az egylet tagjai közé föl vagyunk-e már véve. — Nem képzelheti t. szerkesztő ur, mennyi baj-s fáradtságba kerül egy vidéki tanítónak a fölvetetés az egyletbe, annyira, hogy már ezen körülmény magában véve is elegendő arra, hogy sok belépni szándékozót visszariaszson, ha helyzete meg nem engedi, a helyszínén személyesen megjelenni. A „J ü d i s c h e r S c h u l b o t e“ még mielőtt hivatalos színt nyerte, szerette ugyan mindig magát az egylet teremtője-s föltartójának tekinteni, s így a pápai tantestület még az 1866-iki nyárhók egyikében beküldte neki aláírási ívét, gondolván, hogy ezzel kötelességének eleget tett; de távol sem! — A „Jüdischer Schulbote“ legközelebbi száma hozta ugyan névsorozatunkat egész kiterjedésében; de midőn későbbben alkalmam volt az egylet elnökével, boldogult Meisl főrabbiával ez ügy iránt saját hazánál értekezni, ő a „Schulbote“-nak beküldött aláírásokról tudni sem akart, azokat semmisnek mondván, azon meghagyás mellett, miszerint belépti nyilatkozatunkat közvetlenül az elnökséghez küldjük be. Ugyan azt a választ Lederer másodelnök úrtól is nyertem. Kijelentettük tehát újra ebbeli óhajunkat, de választ megint nem nyerünk. A félévi járulék beküldése után már pedig bizton vártuk annak bizonyos megtudását, vajlon nevezhetjük-e már magunkat az egylet tagjainak, vagy sem; de mind hiába. Még most sincs más bizonyosságunk, mint a postahivatali vevény. Hogy az ilyen eljárás az egyleti választmány részéről védéki tagjai irányában a belépésre való kedvet csak csökkenteni képes, már azon körülmény is eléggé mutatja, hogy noha a hazánkban működő izr. tanítók száma az ézret megközelíti, még az egyletnek majdnem kétévi fennállása daczára kétszáz tagja nincsen.

A legközelebb tartott közgyűlésen is, úgy látszik, első s legsürgösb teendőjének tartotta a választmány egyleti közlönyről gondoskodni, mi engem egy olyan ujonnan szervezett háztartásra emlékeztet, hol a háziur mindenekelőtt egy pompás aranymetszetű díszkötetekkel bőven ellátott könyvtárról gondoskodnék, anélkül, hogy mindennapi kenyere megszerzésében sürgelődne. Hiszen, ha kedve tartja olvasni, olvashat kölcsön vett könyvekből is. Tudtomra pedig a M. I. is kinyilatkoztatta készségét minden az egyletet érdeklő közlemények díj nélküli közlésére. Azt nem fogja talán senki sem tagadhatni, hogy egyeletünk még mai napig szegény. Ha pedig az, akkor égbekiáltó bűnnek tartom én az ily keservesen gyűjtött, sokszor a szájtól is elhuzott fillérek ily módtoni elpazarlását, mint minőknek én az egyleti közlönny tartom s ünnepélyesen tiltakoznom kell ellene, minthogy főképen a megválasztott szerkesztői bizottmánynak tudta nélkül jelenik meg, mint azt a legbiztosabb forrásból tudom.

Aztán még azt is akarja elhiteni a szegény tanítóval, hogy csak a tanítók jólétének előmozdítása érdekében fázodik miniatűr lapocskája szerkesztése s kiadása körül. Közszómon, nagyon lekötélzett! — De nincs is szándékom e lap irányzatát bővebben értelmezni, csak hivatalos színt akartam egy kissé elemezni. Térjünk tehát vissza az egylethez.

Fölhívásában arról panaszkodik a választmány, hogy a tagok legnagyobb része a félévi járulékra nézve még hátralekban van. Elhiszem! mert ha valaki pénzét másnak kezelése végett odaadja, a kezelés módjáról is tudomással birni akar; azonfölül szükséges, hogy valami kezei közt legyen, mivel a pontos befizetést mindenkor megbizonyíthassa. Már pedig az egylet választmánya annyira sem méltatá vidéki tagjait, hogy a beküldött járulékokról nyugtatványozta

volna. Mivel bizonyítsa aztán be a tanító vagy az övéi, ha rá szorulnak, hogy az egylet fölsegélyezéséhez erejéhez képest járult?

Ezek, véleményem szerint főokai annak, hogy a járulékok nem olyan bőven folynak be, mint az az egylet sikeres fejlődésére kívánatos volna s nem lesz talán szerénytelenség, a választmánynak az egylet vidéki tagjai irányában valamivel nagyobb méltányosságot ajánlani.

Rosenfeld Isidor, főelemi tanító.

Szerkesztői megjegyzés.

Igaz, hogy az októberben tartott közgyűlésen megígértem, hogy minden a tanítói segélyegyletre vonatkozó hírnek a tanítók érdekében lapomban szivesen engedek helyet; miután azonban a megtartott közgyűlés óta a nevezett egylet elnöksége még egy betűt sem küldött a szerkesztőséghez, én természetesen ez egylet működéséről sem szólhattam és így ígéretemet be nem válthattam.

A közgyűlés engem egyhangulag megválasztott a szerkesztői bizottmányba, hogy a többi bizottmányi tagokkal együtt a Fischer Náthán által kiadott lap szellemére felügyeljünk. A lap megjelenik, homlokára az van írva, hogy a tanítói segélyegylet közlönye, de a megválasztott bizottmány még meg sem hivatott. Ezen felelettel tartoztunk aradi, szegedi, n.-kanizsai, keszthelyi és pápai levelezőinknek, kik méltán kikelnek a nevezett egylet választmányának „megbocsáthatlan eljárása“ ellen.

Eperjes, 1868. évi január 26.

A helybeli izraelita hitközség m. é. december 29-én tartotta rendes közgyűlést Tritzsch Adalbert elnökléte alatt. Az elnök üdvözölvén a közgyűlést, felolvasta a mult évi kiadások- és bevételekről szóló jelentést, mire mind az előljáró ur, mind a választmányi tagok újra közfelkiáltással választattak, mi annak csalhatatlan jele, hogy az összes előljáróság fontos megbizásában szabatosan és tökéletesen eljár.

Nem hagyhatom említetlenül, hogy a közgyűlést tekintetes Fuhrmann András, helybeli polgármester ur ünnepelesen megnyitotta. Beszédében hangsúlyozá, — „hogy örömmel telik el keble, midőn tudja, hogy hittársaink is érezhetik már a szabadság és a valláskülömbőség nélküli jog-egyenlőség éltet sugarait, és hogy ennek következtében hitsorsosaink szent kötelességévé vált, természetadta tehetéseiket és tulajdonaikat hazánk felvirágzására és lendületére felhasználni és értékesíteni“, kiemelvén, hogy honatyáink nem humanitásból, hanem a meggyőződéstől áthatva, hogy hittársaink méltók az egyenjogosításra, — az izr. lakosokra az egyenlőségi jogot kiterjesztették, ami nem csak honunkban, hanem egész Európában örömteljes viszhangra talál.

Lippe Ármin.

Szarvas, 1868. febr. 5.

Az egyenjogosítási ünnepély Szarvason f. h. 4-én d. e. 11 órakor tartott meg az izr. imaházban, hol a szarvasi polgárság, a lyceumi tanárok és tanulók is megjelentek. Az ünnepélyt Fischer Sámuel, n.-kőrösi rabbi, igen szép magyar imával kezdte meg. Azután a szarvasi dalárda „Isten áldd meg a magyart“ énekelte el, mire Fischer rabbi ur egy fél óráig tartó, szép, köztetszéssel fogadott magyar beszédet tartott. Az ünnepélyt a dalárda „Házdának rendületlenül légy hive óh magyar“ eléneklésével végezte be.

Ugyanakkor este, a „bárány“-hoz címzett vendéglőben egy táncvigalom tartott, melynek tisztja jövedelme a szarvasi izraelita nő egylet pénztárába folyt.

Strasser Mór.

Moholy, 1868. jan. 29.

Legyen szives, tekintetes szerkesztő ur, az igazság érdekében soraimnak becses lapjában egy kis helyt engedni.

A „Magyar Izraelita“ m. évi 38. számában Vásárhelyt december 10. kelt levél jelent meg, mely az igazságot annyira elferdíti, hogy valóban sajnálni lehet, mikép nem ta-

lálkozott még senki, ki Fischer ur levelezői buzgalmának egy kicsit az ujjára koppantott volna. Csak sajnálni lehet, mondom, mert hozzá vagyunk szokva, a „M. I.“-ban mindig a leghűbb, minden pártszínezettől ment tudósításokat olvasni. Nem írói viselkedés, még kevésbé azon döresség, névemet kinyomatva látni, vezet jelen sorok írására; hanem egyszerűen a nagyérdemű olvasó közönség érdekében teszem ezt, kit elferdített közleményekkel felre lehetne vezetni.

És ezeknél fogva ki kell nyilatkoztatnom, hogy F. urnak azon állítása, mely szerint az újonnan választott előjárót tette volna alkalmazásba az első osztályi tanítót, merőben alaptalan. Hisz épen ez az, a miért az előbbeni előjáróság eljárását a község nagy része rosztalta, hogy egy oly tanítót mozdított el helyéről, ki egy évi működési ideje alatt igen szép eredményeket mutatott fel.

De ugyan mondja csak Fischer ur, melyik újjából szopta azt ki, hogy azon elbocsátott tanító nem bír tanítói bizonyítvánnyal? Hat talán a szegedi magy. kir. képezde neki nem is elég kompetens, hogy tanítói bizonyítványt állítson ki? Nem bátorokodom e lap hasábjait továbbra igénybe venni, azért csakis ennyit az igazság érdekében.

Rosenthal Mór.

Kassa, 1868. febr. hó 10.

A kassai izr. hitközség mult hó 30-án isteni halálistisztelettel ünnepelte az izraeliták egyenjogositását. Dicszes új imaházában minden rendű s hitfelekezetű közönség foglalt helyet. A jelen volt szép vendégkoszoru közt különösen kiemelendő a nemzeti díszruhában megjelent Péchy Tamás közkedvelt első alispán urtól vezetett megyei tisztikar, kísérve a megye hajdútól, kik az imaházban kivont karddal sorfalat képeztek; — a városi hatóság és képviselői testület, az egyházak lelkészei és előjárói, a tanintézetek tanárai, a tábornokok sz. mos. tábori- és főtisztviselőkkel, a honvédegylet előjárósága, több mágán, szóval minden hivatal és együleti testület képviselői részt vettek az ájtatosságnak szentelt ünnepünkben. Az ünnepély fénypontja dr. Klein Mór, a miskolci hitközség igen tisztelt és derék hitszónoka által tartott magyar szónoklat vala. Szónok ur velős és tartalomdús virágos nyelvű beszédét szép magyarsággal és elragadó ékes szóval adá elő, annyira, hogy városunk jelen volt intelligentiájának a szónoklat majd mi den tételét követő tetszés nyilatkozata az isteni tisztelet után hangos éljenzésben tört ki és a szónok urali melégektszorításokban, a szónoklat kinyomatása iránti általános ohajának kifejezésében rovatott le hitszónok urnak a kiérdemelt elismerés, mely egyszersmind bizonyosságot tön arról, mennyire hatottak szavai keresztény polgártársainkra. — A 113 dik zsol. elénekése után hitszónok ur ájtatossággal mondott magyar imát a királyi család, a kormány, a honatyák, a haza és a város mindenrendű lakosaiért. Az ünnepély bezártaul a helybeli kitünő dalárda — mely elismerést érdemlő készséggel ajánlotta fel közreműködését — eléneklé a „Szózatot“ szokott művészzel. — Látható volt a távozó vendégek sugárzó arcaiból a benső meghatottság csalhatatlan jele. Egész napon ez ünnepély és különösen a hallott szónoklat volt a beszéd tárgya. Vajha e benyomás minden tekintetben tartós lenne, hogy valahára némely helybeli polgári körökben, a középkori előítéletekhez megszokódók izgatása következtében lábrakapott izraeliták iránti szűkkeblűség, mely a városi közgyűlésekben is uralomra vergődni törekszik, megszűnnek. Kassa város képviselői testületétől vártuk volna, miszerint más sokkal alsóbb rendű városoktól a szabadelvűség tekintetében nem hagyja magát föltümulni. — Nagynehezen szánta el magát arra, hogy három izraelitát a „polgárok“ sorába felvegyen.

Visszatérve tárgyunkhoz, még említendő, hogy az nap délután önkénytes adakozás utján bejött jótékony célra fordítandó összegből a helybeli honvédegylet, a közkórház és Ezsébtféle árvák intézete egy egy ötvenforintos földterhermentesítési kötvényt kapott alapja gyarapítására; több száz forint pedig a helybeli szegények közt osztott ki. Csak 327 keresztény szegény reszesült adományokban. — A következő szombaton Klein tudor ur, a község kívánatának engedve, jeles német hitszónoklatot is tartott.

Február 1-sőjén este az izr. kereskedő ifjuság jótékonycélú táncvigalmat rendezett. — Kár hogy e vigalom épen nemely izraelita családnál — még pedig nem indokolt — visszatetszésre talált, másrészt hogy a rendezőség a beléptidíjt annyira emelte, különben az igen fényes és kedélyes mu-

ltság az Erzsébet-árvaház és az izr. hitk. előjárósága által kijelölendő ezél javára szép összeget eredményezhetett volna. Annyit meg kell említenünk, hogy a mágánok nagyobb számmal voltak képviselve mint a polgári osztály. A városi tisztviselők közül csak kettő jelent meg.

A folyó hó 17-én a főm. Cultusministeriumban tartandó izr. conferentiában, községünk derék elnöke, városunkban köztisztelt Kain orvos ur is részt veendő. Adja az ég, hogy a főm. Minister ur nemes szándékát és a meghívottak fáradozásait siker kövesse.

Érdekelni fogja talán e b. lap olvasóit azon biztos forrásból merült tudósításom, miszerint már mult hó végén érkezett le a főm. Cultusministerium végzése a helybeli község perügyében. A végzés még mai napig — mi öknál fogva nem tudjuk — nem lévén publicálva, kimerítően azt nem közölhetjük. Ha majd mondunkban lesz, a mód szerkesztőségnek szolgálandunk másolatával. *) Mint értesültünk, a helybeli magát „orthodox“ pártnak nevező fractió törekvései, a községet kétfelé osztani, nem sikerült. Külön imaházyság az előjáróság felügyelete alatt és azon helyen, hol a község ki fogja jelölni, megengedettett ugyan, de az isteni tiszteletet tartó egyéniség köteles szükség esetében az új imaházban is szolgálatot tenni. — Ugy halljuk, hogy elloneink a Cultusminister ur által aláírt ezen rendeletet sem tartják kötelezőnek, ők is talán tartanak Krasznamegyével, hogy csak ő felségétől aláírt rendeletnek kell engedelmeskedni. n—t.

Arad, 1868. febr. 13.

— Wallfisch Jakab temetése tegnap (f. hó 12.) délután 3 órakor oly roppant embertömeg jelenlétében ment végbe, mint minőre nem igen emlékszenek nálunk, hogy egy magán ember temetésén részt vett: tanujelöl annak, mily általános népszerűségnek örvendett a boldogult. Nemcsak a halottas ház felt be részvétét mutató városunk minden rangus rendű polgáraival, hanem a főtért is beláthatlan néptömeg lepte el. A templomi szertartás befejezte után főt. Steinhardt főrabbi tartott egy. renek gyászbeszédet, mely a számos jelenlevők szemeiből a meghatottság könyeit kicsalá. A kórus halotti éneke után a helybeli dalárda egy érzésteli bucsuztatót énekelt. Az elhunyt tetemeit tartalmazó érczkoporsót minden hitfelekezet lelkészei, számos rokoni és barátjai, ugy városunk nagyszámu honoratíói, különféle testületek küldöttei, nagyszámu fáklyások kísérték örök nyugalomra. A koporsót felváltva több testületek küldöttei: keresztények és izraeliták vitték egészen a vörös keresztig, itt a négylovas halotti kocsiba helyzetetven, beláthatlan kocsisor által kísértetett ki a sírkertbe. **) Béke az általánosan becsült és szeretett hamvainak! A nemes férfiu emléke maradjon fenn közöttünk!

Eger, 1868. január 31.

Nem mulaszthatom el az e héten jan. 26-án a helybeli izr. hitközség imaházában tartott egyenjogosítási hála-ünnepélyünkről jelentését tenni. Községünk derék előjáróságának mindegyik tagja mindent követett el, mi ez ünnepély emelésére szolgálhatott. Tanodánk ifjuság közöl az énekre képesek kiválasztatván, szépen megfeleltek köteleységüknek. Öreg rabbink, Veisz ur, igen lelkesedetten mondá a hálaimeit, de mi az egész istentiszteletet még az igen nagy számban megjelent, a megyei és városi hatóságok valamint a katonaság részéről kiküldött igen értelmes vendégkoszoru előtt is érdekessé tette, az köztiszteletben álló igazgató tanítónknak D. S. urnak 3/4 óráig tartott szép magyar szónoklata volt. Hallomás szerint községünk sokak kérélmére Deutch ur e beszédet ki is fogja nyomtatni, mit részünkről helyeselnénk.

Hahn Vilmos, főelemi tanító.

N.-Károly, 1868. febr. 4.

Az e lapokban említett és már most meg is tartott táncvigalomból megmaradt 300 forintra rugó tiszta jövedelemből ösztöndíj alapított érdemes gymnasiumi tanuló részére valláskülönbőség nélkül.

*) Kérni fogjuk.

(Szerk.)

**) Az elhunyt az „Alliance izr. universelles“ főkegyeletet Aradon alapította, melynek haláláig tevékeny elnöke is volt.

Egyenjogositási ünnepély nálunk is volt, még pedig igen csendes. A rabbi deraschat mondott, keresztény nem volt meghíva, és az egész alig volna említésre méltó, ha a község ugyanaz nap nem osztott volna ki 300 frtot a városi szegények közt minden valláskülönbőség nélkül.

A városi tisztújítás alkalmával 3 zsidó: R o o z Jakab, Klein Ig. és Berger Gyula választattak meg tanácsosoknak; az első kettő fedett fővel tette le az esküt, de nem úgy Berger Gy. S midőn ez iránt megkérdezett, azt mondá: eddig nem adtak hitelt a zsidó esküjének, ha csak szorosan a vallás szokásaihoz nem tartotta magát, most azonban az egyenjogositás után adjanak így is hitelt, miután az eskü amugy is a lelkiismeret dolga.

r. l.

Vegyes hírek.

— Miután a „bizalmi férfiak“ által tartott ülések nyilvánosak nem voltak, a hozott határozatokat és a fontosabb beszédeket csak jövő számunk fogja közölhetni.

— Holnap (szombaton) a bizalmi férfiak W a h r m a n n Mór bankárjához egy estélyre vannak meghíva.

— Az „Egyenlőségi Kör-“nek ma 6 órakor tartandó választmányi ülését a „bizalmi férfiak“ is meg fogják látogatni.

— Megjelent és beküldetett szerkesztőségünkhez „Ilonka és Elemér“ című történelmi regény. Irta Anna g y a l A n n a kisasszony H. M. Vásárhelyről. Az elég terjedelmes regény bolti ára 1 frt. 50 kr. Ajánljuk t. olvasóink becses figyelmébe.

— Egy tanító, ki a magyar, német és francia nyelvet tudja és a vidék egyik nagyobb városában jól fizetett nevelői állomást elnyerni óhajt, szíveskedjék ez iránt szerkesztőségünkhez fordulni.

— Derék makói hitsorsosunk, G r a n e r Lipót ur, a t a k a r é k p é n z t á r elnökének választott.

Cisleithániában az igazságügyministeriumba egy zsidót neveztek ki főbb hivatalnoknak. Első eset.

— Az orosz kormány mindenképen azon igyekszik, hogy a lengyel zsidókat oroszosítsa, mi legjobb bizonyossága annak, hogy csakugyan nemzeti érzelműlengyelek. Varsóban e czélból magasabb irányú tanintézet van alakulóban, melyben a Talmud és a héber tanulmányok orosz nyelven fognak előadatni. Két kivándorolt varsói zsidónak arczképei pedig a rendőrileg tiltott műtárgyak lajstromában szerepelnek.

— A württembergi képviselőház a budget megszavazásánál minden évben egy bizonyos összeget zsidó hitfelekezeti czélokra is szokott följánlani. Ezen összeg, melyből a papokat s templomi hivatalnokokat fizetik, ezidén tetemesen fölemeltetett, hogy a vidéki rabbik tulcsékélynek elismert fizetése javitassék. Reméljük megjön az idő, midőn nálunk is hitfelekezeti költségeink az országos budgetben fognak szerepelni.

— A zsidók az amerikai egyesült államokban. Ámbár a zsidóknak Amerikában legkrábbi letelepedéséről csak némi hiányos adatok léteznek, annyi mégis kétségen kívül áll, hogy ők is azokhoz tartoztak, kik zsarnokok által az óvilágból kiűzettek, az újban alapítottak egy új hazát: 1694-iki augusztus 24-én érkezett a nevporti kikötőbe egy hajó, melyen sok és vagyonos zsidó család volt, kik a nevezett helyen le is telepedtek s „Beth Elohim“ név alatt amerikában az első községet alapíták, mely 60 tagot számlált s melynek rabbija a portugali Azundo Ábrahám volt. Azóta a zsidók valamennyi amerikai államban elterjedtek. 1866. évben már 77 templomuk létezett ugyanott, Newyorkban magában 31, melyek e városban azóta 39-re szaporodtak. Az egyesült államokban az összes zsidók száma 231,000 rüg. Ezek közül van 35,000 kereskedő, 7,500 kézműves, 1,425 művész és 2,730 író. Egyáltalában jó hírnévben részesülnek.

H I R D E T É S E K.

Pályázat.

Az a nagy-várad i z r. hitközség részéről, m. évi április havában e lapokban hirdetett, ujonnan megalapított és 100 frt. évi fizetéssel járó magyar hitszónoki állomásra vonatkozó még be nem töltött pályázat ezenel megnyitattik. Pályázni kívánók általános műveltségük és jól végzett egyetemi tanulmányaikon kívül még kimutatni tartoznak: a thalmudbani jártasságukat, (elismert rabbinusi tekintélyektől nyert hatorah által), héber, magyar és német nyelvbeni alapos ismereteiket, magyar és német templomszónoklati képességüket, tiszta s erkölcsös magánéletüket és eddigi működésüket. Az illető folyamodványban még azonkívül világosan ki- teendő, hogy a pályázó nős-e, a ha igen, hogy hány gyermeke van? valamint az is, hogy kész-e a maga költségein egy próbaszónoklatra eljönni?

Pályázati véghatáridőül f. é. május 1-je tűzetik ki, s a pályázni kívánók a maguk érdekében szólíttatnak fel, bizonyítványukat vagy ezek hiteles másolatát e határideig az alulirt hitközségi előljáráshoz be- küldeni.

Nagy-Várad, 1868 febr. 14.

206 (1—3)

A nagy-várad i z r. hitközség előljárása

Steiner Lipót, elnök.

Pályázat.

A szombathelyi i z r. nyilvános elemi főtanodánál f. é. májushó 1-én egy tanító önkéntes lemondása következtében megürülendő, 470 a. é. forintnyi évi fizetéssel összekapcsolt tanítói állomásra ezenel pályázat hirdettetik. — A pályázók, kik a magyar, német és héber nyelvet tökéletesen birják és elemi főtanodai tanítóságra képesítvők, hiteles bizonyítványokkal fölszerelt folyamodvényaikat az alulirt hitközségi előljáráshoz f. é. márcziushó végeig bérmentesen küldjék be.

Szombathely, 1868. februárhó 2-án. 208 (3—3)

A szombathelyi i z r. hitközség előljárása:

Pick Bernárd.

Előfizetési felhívás.

Alőlirt tisztelettel felhívja a héberül olvasó-közönséget, miszerint Göthe „Reineke Fuohs“ című munkáját héber nyelvre fordította.

Az előfizetési díj, 1 ft. 20 kr., (bolti ára 2 frt. lesz), a fordítóhoz küldendő.

Bak W. Ignác,

rabbi Amschelbergben (Csehországban.)

202 (3—3)

Pályázat.

A folyó évi október hó 1-én kezdődő tanévvel a helybeli izraelita négyosztályú népiskolában következő állomások betöltendők:

1-ször. A főtanítói állomás — mely már f. é. július 1-jén lenne elfoglalandó — 650 osztr. for. évi díjjal.

2-ször. Három tanítói állomás, mindegyik 500 osztr. forint évi díjjal.

Az ezekre pályázni szándékozó vizsgált tanárok, kik a héber, magyar és német nyelvet szóban és írásban tökéletesen birják, eddig is nyilvános főelemi tanodában működtek, erről, valamint eddigi vallásos és erkölcsös viselkedéséről szóló bizonylataikat, magyar és német nyelvben sajátkezűleg irt folyamodványukhoz csatolva — a főtanítói állomásra, f. é. májushó 15-ig, a többi állomásra pedig június hó végeig — bérmentesen beküldjék.

Kelt Kassán, febr. hó 12-én. 1868.

Az izrael. hitközs. előljárása.